

„Istarska Rijec“

Izlazi svakog četvrtka sveće. Svakog drugog četvrtka donosa literarni prilog „Mladi Istarski“... Pretprijava za izdavanje iznosa 1500 — lira na godišu, a za iznoženstvo 200 — lira. Uredništvo i uprava: Jastre: Trst (Trstec) — Via Francesco d'Assisi 200. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEĆ

Tjednik za nauk, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Danasnja „I. R.“ ima prilog „Mladi Istarski“ br. 11.

Oglasit stoje 6 lira

za svaki centimetar kvadratni u Srbiji jednako, a u Sloveniji za svaki centimetar kvadratni za deset puta jeftinije nego se zadržavaju prema prethodnoj. Plaća se i u izdavačevu uredištu. Popisi se šalju upravitelju, a neoprepravljeno. Nepravilnosti se osmena ne primaju, a ispravci se ne vrđaju ni u kojim slučajevima.

ZADNJA URA

Koliko se puta ovih posljednjih godina ponovila u Istri nesvoj izvana pripovijest onog starog učitelja... „Mladi su naši istarski učitelji i učiteljice od kraja 1918. godine pa do danas...“

Možda nisu mogli ni da se oproste s djecom jer je zapovijed došla u veće, a morala se izvršiti prije zore sutrašnjega dana... „Mladima je to bilo teško, neizmjenjivo teško, a šta da kažemo o starijima, koji su u školi, iz koje ih sada tjeraju, osijedili?“

Dubok je korijen, što su ga ti učitelji uveličali u svoime sebi. Dječak kriševac znao je davati su narodna svo svoje i dotad... „I pjesmo što se nad selom krili — njihova je, I ona, što je majke kod kolijevke pjevaju i ona, što se u krčki preljevja i ona, što se u pulju ori...“

„Ona — jednogla dana stigle jerman, da treba sve to ostaviti i otići. Otići za Srbom.“ „Očci i silom raskinuti sve one veze...“

„A to sve radi jednog kaprisa, zbog jedne fikсне ideje, da će čitavo selo, čim iz njega izide njegov naredni učitelj, mahom pjanuti na svoj starji jezik...“

„Pred nama su dekreti nekkih mladih bez razloga opuštenih, odnosno unirovjenih učitelja. Koncem iduće sedmice djeca će na praznike, a oni u — mir.“

„I tako će i njima, kao i njihovome negdašnjem učitelju, nekog krenuti u zadnja ura, što će je imati da privedu zajedno sa svojom djecom u školu...“

„A vrijeme teče. Na krakovenom torziću odit će dvanaest sati. Zakucat će zvono...“

„Teška će biti ona zadnja, ura odpušćenima a ne manje mučna bit će i drugima...“

„Puste nade! A da su to doista puste nade, najbolji nam je tome dokaz sama Italija...“

Medjusobno upoznavanje

Hoćemo li da prema jednoj osobi ili skupini ljudi opredjelimo svoje postupanje, onda je neobdno nužno, da ih prvo upoznamo... „Nasi novi gospodari prezeli su taj jedini i pravi postupak...“

„Nasi novi gospodari prezeli su taj jedini i pravi postupak. Oni su ušli pobjedonosno u ove krajeve sa potpunim uvjerenjem, da će u njima naki gotovo posve talijanski pučanstvo...“

„Nisi im rekli, — prenda bi to bili morali, — da smo s njima uzajedno stradali pod udarcima zloglasne Austrije...“

„Dok im ništa od spomenuta nisu izustili, rekli su im zato, očitu laži, i to, da smo pod starim sistemom imali pretnosti i povlastice na šteti i teret talijanskog življa...“

„Te su upate i razjasnjenja bile dostatne mjerodavnom vlastima i uplivilim ljudima, da se potpuno odreku daljnje upoznavanja položaja našeg naroda...“

„Tu leži osnovna pogriješka za nas sudbonosna, a za državu opojbane politike naših vladateljačaka...“

„Smatrame nužnim da napomenemo i to, što je inače vrlo značajno, da mnogi od državnih namjestnika, koji dolaze iz starih pokrajina...“

„Knjiga o talijanskom Risorjimentu jedna je od najljepših. Kao da je zaletim perom ispisana...“

„Zlatno pero, kojim je napisana, danas počiva. Mjesto zlatnoga pera danas su u modi iglice, kojima se na koži naroda naše piše sva njegova muka i sva trpljenja njegova...“

vajna pravedno i slobodno postupaju sa našim narodom, dok malo zatim mijenjaju svoj odnosaj prema nama... „Dok se nasi vlastodstci ne otresu krivostecnih predrasuda, dok ne dodju k nama sa iskrenom namjerom da upoznavaju blagu i dobru čud našeg naroda...“

„Dok se nasi vlastodstci ne otresu krivostecnih predrasuda, dok ne dodju k nama sa iskrenom namjerom da upoznavaju blagu i dobru čud našeg naroda, koji vrši savjesno svoje državljanske dužnosti i želi bratski ali jednakopravni sporazum...“

Plemenita ideja

„Talijani spremaju u narednom mjesecu julu veličanstvo izletu u Pulu, na poklon grobu sva mučenika Nazaria Saura i — jednog grobu dvojice slavenskih mornarca, jednog Čeha a drugoga Hrvata iz Dalmacije (Splicanina), Houckoga i Krausa...“

„Čudnim slučajem, bratstvo ove dvojice mladih rodoljuba — jednog sjevernog drugog južnog Slovena — koji su u svoime mučeničnom zavretku simbolizovali vjernost do smrti dvaju bratskih naroda...“

„Kad je čehoslovačka vlada htjela da mrve ostanke kap. Houckoga prenese u Pragu te dala ekshumirati dva jeka, nije se moglo ustanoviti koji je Čehoslovak koji Jugoslovac...“

„I misao Talijana da se — pri narodnom hodočašću grobu sva mučenika — iskrene počasi i čednoj ruci dvojice slavenskih mučenika, plemenita je i zaslužna dostojanost i Slavenu i Talijanu...“

„I misao Talijana da se — pri narodnom hodočašću grobu sva mučenika — iskrene počasi i čednoj ruci dvojice slavenskih mučenika, plemenita je i zaslužna dostojanost i Slavenu i Talijanu...“

Novi izborna reforma

„Citava pozornost talijanske javnosti uprjavljena je na novu izbornu reformu, koja će biti početkom jula iznesena na pretres pred rinski Parlament...“

„Po taj reformi citava Italija sačinjava jedan jedinstveni izborni okrug, ali je, radi zaštite specijalnih interesa raznih krajeva, određeno, da unutar tog jedinstvenog izbornog okruga ostanu od prilike dvadeset izbornih srezova...“

„Dioba mandata provadja se po sistemu većine, tako da stranka koja dobije relativnu većinu (pa bila ta i mala manjina) prema ukupnom broju glasača) dobije dvije trećine, a sve ostale stranke jednu trećinu, podijelivši je proporcionalno između sebe...“

svot što ih je svaka stranka dobila u svim srezovima, dakle u citavoj Italiji, pak na onu stranku koja dobije relativnu većinu otpada 356 mandata (dvije trećine), a svim ostalim strankama 179 (jedna trećina). Tada se ukupni broj glasača što ih je dobila stranka većine u svim srezovima podijeli sa brojem dobivenih mandata (356), i dobije se stanoviti koeficijent, koji se opet podijeli sa brojem glasača, što ga je stranka većine dobila u svakom izbornom srezu... „Za bolje razjasnjenje neka posluži ovaj primjer: Pretpostavimo da u slijedećim izborima glasaču u cijeloj Italiji 8.000.000 birača, te da pojedine stranke u svim okruzima dobiju: A 2.500.000 glasača, B 2.400.000, C 1.300.000, D 1.900.000, E 800.000, ukupno 8.000.000 glasača...“

„Za bolje razjasnjenje neka posluži ovaj primjer: Pretpostavimo da u slijedećim izborima glasaču u cijeloj Italiji 8.000.000 birača, te da pojedine stranke u svim okruzima dobiju: A 2.500.000 glasača, B 2.400.000, C 1.300.000, D 1.900.000, E 800.000, ukupno 8.000.000 glasača...“

„Tajka je eto u glavnoj prelozima nove izborna reforma, koja većina daje manji nego manjini većini, te jednostavno protivuše proporcionalni sistem...“

„Tajka je eto u glavnoj prelozima nove izborna reforma, koja većina daje manji nego manjini većini, te jednostavno protivuše proporcionalni sistem...“

„Bude li pak ta reforma bezuvjetno odobrena od Parlamenta, što je skoro sigurno, onda će primerski Slaveni i Nijemci ostati bez izjednog poslanika...“

DOPISI

PISMO IZ JUGOSLAVIJE

Sisak 15. juna 1923.

„Svijet se u Jugoslaviji u ove dane bilo pomalo uzrjavio Revolucionaj, što je inače nekada izdala buknuła u Bugarskoj...“

„Toj zabrinutosti ima i nešto razloga. Već u davnini imali su Srbi u Srbiji velika velioko opakapanja...“

„Bugarska je ostobodila Rusija, koja je god. 1877. Turškoj navijestila rat...“

„Pošto je turska vojska bila hamtom potučena, sklopjena je pocietnom god. 1658. primirje u San Stelamu...“

Franina i Jurina.

Fr.: Ca se to, Jurino, sam sobom smeješ, kako jedan nemi?
Jur.: Prišlo mi je na pamet, ča mi j' neki dan povedala Ninetta. Ki zledeji ed ženske je ono!
Fr.: Kada si ju videl?
Jur.: Nasli smo se skupa na boltrijnah kod jednega močega prijatelja. I onako, mej jednog supicom i drugom, povedala mi je, ča se je ono prej nekoliko vremena dogodilo jednemu Rečanu.
Fr.: Ala povej, da čujem malo i ja, ta mi rakul.
Jur.: Ninetta ima jednega suseda, ki je negde lenc prijel jedan list, va kem je bilo talijanski napisano: 'Caro nipote! Vijen subito da mi, mi stago mal e vojo far testament. Mi abito in Felicia, primo pijano. Tuo barba Benevredic'. Najprej mi reci, ako si koliko razumel od ovega, ča sam rekak.
Fr.: Sam neč. Neki barba Benevredic zove svojga neputa, nekak pride k njemu zač da j' bolan i da bi rad storit pištament.
Jur.: Ja, ma ono glavno si spustil. Barba ga zove, nekak pride va Feliciju — a to je eno, ča je onemu brižnemu Rečanu dale najviše svraba. On siromah ni znal, kade j' ta Felicia.
Fr.: Da ti pravno recem, ne znam ni ja, kade j' ta grad.
Jur.: Pita ovega, pita onega — nijedan mu ne zna reč, kade je ta blažena Felicia. Najzad se je spametil, da je ta barba Benevredic još kako mlad čovek zašal va Ameriku, pak je trebedna tamo i ostal. Rečan je promislil: Amerika je jako velika zemlja, va njoj ima svake sorti imen od veceh i manjeh mesti — sigurno će bit i ta Felicia mej njimi. Najbolje, da grem ja tamo. I ukrcal se j' — i zamidil ravno put Nova Jorki.
Fr.: Ma ga j' to moralo kostat po sakra-bojski!
Jur.: On je računak: Ako mi barba pusti same tvo tisne dolari — nijedan mu ne zna reč, ča j' to o kade j' ta Felicia. Najzad su ja go zapeljali va jednu strahovito veliku kuću.
Fr.: E, ako je tako računak — oputa svaka čast!
Jur.: I on ti lepo zakuri put Nova Jorki. Pride ti on lamo — pita jednega, pita drugoga, pita tročega — nijedan mu ne zna reč, ča j' to o kade j' ta Felicia. Najzad su ja go zapeljali va jednu strahovito veliku kuću.
Fr.: Od pedeset pedri!
Jur.: Ne, Ono kuća ni imela nijednoga poda. Bila je prazna, samo ča je od vrha do tla visela na zide jedne strahovito velika mapa, na ku se je moralo poč stambani, ako si etel videt, ča na njoj piše:

To je bila mapa od cele Ameriki, koliko je je Dog dal. On ti se nekako ziprta na onu stubu, išče ovamo, išče onamo, i gore i dole i desno i levo i već je prociat milijun mesti, ma Felicie ni i ni.
Fr.: Nebog čovaki!
Jur.: Ca ču, ča ne ču — gre ti on jednemu sipanderu. Sipander — to ti je, kako da bi nekakov sansalica. On ga pita, ako morda on zna, kade je to mesto — Felicia. Sipander stegne i vanka od zepa jedne debeli lunarij — išče i išče — ma Felicie ne more nać. Nego ču ču sada moj brižni Rečanin? Ni ča nego poč napred. Jur ču ču ki ta povedel, kade se nahajta ta vralja Felicia. Gre i gre i gre, i prije Hara va San Francisko.
Fr.: Je pak bil tu koliko bolje sreći?
Jur.: Namaz je! Bas kalen i va Nova Jorke. Najzad ni već znal ču, šal je jednog strohli, misleći ču ču moraju ču znać, kade je ta Felicia. Ona j' zela harti, zmesala ih je, voredala i rekla neć indijanski, ču on i mogal nikako razumet. Najzad je odlučil da gre doma.
Fr.: Pravu je storil! Keča ču mu vraga ovakevo sludranje okole po svete!
Jur.: Drugi dan je hodil za Japan. Va Japone mu nisu tulikaše znali ni povedet, kade se nahajta ta Felicia. Tu se je soret ukrcal na jedan vapore, ki je hodil za Marsiju. Na tem vapore se je spoznal s jednim kamarierom, ki je bil dva, lete va Japazije. Naš Rečan mu se je potuzil, kako ne more nigdere nać te blažene Felicie. Kamarier ču mu veselo: — To je krivo napisano! Ono se zove Felicia, nego Felicia. To vam je jedna zemlja malo zgora Jerusolima. Tamo čete nać vašega barbu i sve ču bit — orati!
Fr.: No hvata! Engu, sad je trebedna bil na konje!
Jur.: A je vraga! Počekaj malo! On se skrcva va Porto Saide, i ukrcal se za Jafu. Va Jafe pita jednega fratra, nekak mu pokaže, kuda se to gre va Feliciju. Frater mu j' odgovoril: Ali Božji čovite, nema više Felicie! Jedan put se je zvala ona zemlja tako, ali već je prošle tisuce i tisuce let, da se tako ne zove.
Fr.: Na sada! Bože dragi! Sve je to tako čudno, ma mi to ti ne povedaš, nego me vaje vrag zame, ako bi me vovralo.
Jur.: Sada ni bilo drugo, nego ukrcat se sopot za Aleksandriju, i tu čekal vapore za Trst. Nego ju se je spoznal s jednim profesorom z očali, ki mu je rekak, da je ono pogreska. Mesto Felicia, da bi imelo bit Venecija. Zato ču bit najbolje, da gre va Veneciju i da onde išče svojga barbu. On ga je poslusal, i prisal je va Veneciju uprav isti dan, kada i Mussolini. Rečan išče i išče, ma baubi Benevredica ne more nać. Najednput viči Mussolina. S njim se je poznaval od prej, kada je ono Mussolini još v iteku zabajal i onde drzal one vele govornice. — O, Eccellenza mila — zavapil je mo Rečan, kade ga je videl. Dž, znaie, kako sam nesrećan! Čeli sam svet obakal sve okole intorno i nikako ne morem nać, kade se nahajta Felicia. Mussolini mi je odgovoril: Ma benedetto de Dio, Felicia ze je va Istria. Felicia ze levelo, koša ke se čiamava jedna volta — Čepić!
Fr.: Keča vraga! Felicia — Čepić? Ono naše jezero...
Jur.: Jezero i mesto. Sve se to sada zove — Felicia. Kada j' to čul on brižan Rečan, pal je na tla, kako mrtav, i onakovega sa go zajedno v Reku prepeljali.
Fr.: Siromah čovek!
Jur.: Kada j' otka prisal va se, šal je valje vo Plemni, a puda va Čepić. Tu su mu rekli, da mu je barba prej nekoliko vremena umrl, da je svega imel jednog petstolira, ma to da je sve šlo neć va bra i neć va mertorji...
Fr.: Ja mislim, da je nato on nesrećni čovek sopot pal va žvaniment?
Jur.: Ni — nego j' tai ravno va Kršani — va Kršana va Svetu Nedilju, a od Svete Nedilje spustil se je va Rabac, z Rabaca je šal vanka na Puntu — i tu se je bitil va more i utopil.
Fr.: Siromah nemili! Beg ga pomiluj!

Gospodarstvo

PRUJAVA CISTOG ZEMLJISTOG PRIHODA.

U 18 i 19. broju Istarske Rijec, rastumacismo ovoj talijanski zakon o puzru na zemljistni prihod (imposta di ricchezza mobile sui redditi agrari). Iam prigodom smo upozorili naše čitatelje, da sve prijave zemljistnog prihoda moraju biti uložene najkasnije do 20. juna 1923. Budući da ima u Istri dosta naših ljudi, koji još nisu učinili nikakve prijave, jer nam znaki kako ni što će prijaviti, smatramo svečano dužnosti, da se ponovno navedimo na to pitanje i da im u kratko cijelu stvar razjasnimo.

Kako se izračuna čist prihod.

Čisti prihod se lako izračuna na dva načina: a) na temelju letnjeg zbraganja svih nekih starih (trstak) i b) na temelju skrizaljke, koju je sastavila jedna specialna za Istru.

Skrizaljka za odmjerenje čistog zemljistnog prihoda od obradene zemlje.

Table with columns: Vrsta zemljišta, Površina, Vlasnik, and various yield/price metrics.

Čišćenje se vršavajući u gram na hektar obradbenog zemljišta.

Po tri skrizaljke se lako ravnamo, koliko prihoda treba da prijavimo. Posjednik, koji obraduje svoj posjed sa radnicima treba da se držati ovdje dijela skrizaljke, a onaj, koji obraduje sam sa svojom obitelji — drugoga dijela (na desno).

Svakak, koji obraduje posjed pomoću radnika, može sastaviti prijavu po ovoj skrizaljki:

Koje zemljište smatramo u nizini, koje u srednjoj visini a koje u brdima?

Zemljište, koje leži na više 250 metara nad morem, ubraja se kao zemljište u nizini. Zemljište u srednjoj visini smatra se ono zemljište, koje stoji od 250—700 metara nad morem.

Zemljište u brdima smatra se pak ono zemljište, koje leži preko 700 m. nad morem. Opatzamo, da za vinograd ne vrijede te brojke. U nizini je onaj vinograd, koji leži 200 u krednjoj visini od 200—500 u a brdima preko 500 metara nad morem.

U koji razred spadaju naša zemljišta?

Istra je većinu dijelom pjeskovita zemlja i kao takva nema skoro nigdje takvog zemljišta, koje bismo mogli ubrojiti među I. razred. Unatoč svega toga pak smatramo svojom dužnosti, da upozorimo naše ljude na to, da se u prvi razred pribrajaju najbolja zemljišta, a drugi slabija u i treći najslabija.

Što se razumijeva pod oranicom?

Pod oranicom se prijavljuju svi oni produkti, koji su izrasli na oranici: žito, kukuruz, krumpir, krak, pasulj itd.

Vinograd.

Kad upisujemo vinograde, ne smijemo zaboraviti, da vinogradi nisu ono, što mi u Istri nazivljemo 'brajedi'. Mi u Istri imadem obično u 'brajadama' žito, kukuruz, repa i drugo, dok vinograd ne sadržaje ništa drugo osim — loza ili trsa. Zato bit će najbolje, da naši ljudi, koji nemaju u vinogradu samo trsjes, upišu svoje loze među vinovu lozu (brajedi).

Dali treba na svaki vinograd plaćati porez?

Ne. Na nove vinograde ne plaćamo 4 godine poreza. Zatim plaćamo dvije godine samo polovicu poreza. Kad prođe 7 godina što smo posadili vinograd, onda počemo plaćati na nj potpuni porez.

Dali treba plaćati porez i na marvu?

Jest. Na svaka dva ha zemljišta imamo jedno govodo prosto od poreza, ali za svaku daljnju glavnu račun se 25 lira poreza. — Konji i magze su prosti od poreza jedino u tom slučaju, ako s njima obraduju svoja polja: u protivnom slučaju plaćamo na je 60 lira po glavi.

Za svinje moramo platiti 30 lira, a za ovce 10 lira po glavi.

Voli, junci i teleta su prosti od poreza.

Napominjemo da ne treba ni u kojem slučaju prijaviti krmčice, janjad i kozlice, koji nisu narasili 6 mjeseci.

Ima li pak zemljišta, koje ne treba prijaviti?

Ima. Neoporezovljena zemljišta jesu: šume, šumice, močvare, pjeskovita i nerodna zemlja, pašnjaci, livade i uopće sva ona zemljišta, koja ne daju nikakva ploda.

A kako treba sastaviti prijavu?

Evo ovako:

Prijavna skrizaljka (Obrazac A).

Table for 'Prijavna skrizaljka' with columns: Mjesto gdje leži zemljište, Ime zemljišta, Položaj zemljišta, Vrsta zemljišta, Razred zemljišta, Površina zemljišta, Tip obradnje zemljište, Čisti zemljistni prihod po Ukupno ha, Ime, prezime i boravak vlasnika.

Ukupno Lira 1799.—

Seljak, koji obraduje posjed sam sa svojom obitelji, može sastaviti prijavu po ovoj skrizaljki:

Prijavna skrizaljka (Obrazac B).

Table for 'Prijavna skrizaljka' with columns: Mjesto gdje leži zemljište, Ime zemljišta, Položaj zemljišta, Vrsta zemljišta, Razred zemljišta, Površina zemljišta, Tip obradnje zemljište, Čisti zemljistni prihod po Ukupno ha, Ime, prezime i boravak vlasnika.

Ukupno Lira 2108.—

Ne plemeni premlade i surodne krmadci

Svake godine u doba, kad se izlegu mladi pivoči, čuju se pritužbe sa strane seljaka, da bitim tim bolestima ili nedostacima mogu doći i posebni uzroci, ali u najveće slučajeva im je svinja pobacila (zvrgla), da se je izleglo više mrtvih pobočaka, da mu je krmadci izgubila mlijeko, da su nakon nekoliko dana erknuli svi odojci a napokon ni krmadca da ne može stati, da je izgubila tek (da ne ču da rede) itd. itd.

